

Кандаля Юлія Володимирівна,
студентка 4 курсу факультету прокуратури та слідства
(кримінальної юстиції) Національного університету
«Одеська юридична академія»

Науковий керівник: к.ю.н., доцент, доцент кафедри цивільного процесу
Цал-Цалко Ю. Ю.

ОСОБЛИВОСТІ ЗДІЙСНЕННЯ ДОКУМЕНТООБІГУ ТА ДІЛОВОДСТВА У ЦИВІЛЬНОМУ СУДОЧИНСТВІ В ПЕРІОД ВОЄННОГО СТАНУ

Здійснення документообігу та діловодства – це один із основних способів збереження інформації, що збирається, аналізується та оцінюється під час цивільного судочинства. Легального визначення даних понять у нормативно-правових актах не міститься, однак значну увагу цьому питанню приділяли такі вчені, як Ю. І. Палеха, Н. О. Леміш, Н. Н. Кушніренко.

Перунова О. М. зазначає, що процесуальне документування у цивільному судочинстві являє собою діяльність із виконання судового процесу його учасниками, що фіксується та оформлюється належним чином на певних носіях відповідно до вимог цивільного процесуального законодавства [1]. Якщо документування – це діяльність із належного фіксування інформації, то документообіг, у свою чергу, являє собою передавання та обмін цією інформацією, оформленою належним чином між судами.

Указом Президента України № 64/2022 було введено воєнний стан на території нашої держави від 24 лютого 2022 року [2]. Однак, ч. 1 ст.10 Закону України «Про правовий режим воєнного стану» від 12.05.2015 року вказує, що суди не можуть припинити свою діяльність на період дії воєнного стану і повинні в повній мірі реалізовувати свої повноваження у відповідності із основоположними принципами та засадами законодавства [3]. Тому, після введення і подальшого продовження воєнного стану, цивільне судочинство, а отже й документування та документообіг у ньому, здійснюється у звичайному режимі, хоча й зі своїми особливостями та проблемними аспектами.

Документування можна розділити на дві основних групи – технічне та письмове. Технічне документування означає фіксування

певної діяльності, етапу судочинства за допомогою технічних засобів та інших приладів. Наприклад, функція контролю за належністю фіксування судового процесу технічними засобами покладена на секретаря судового засідання, про що вказано у п.3 ч.1 ст.67 Цивільного процесуального кодексу України. Письмове документування являє собою закріплення належним чином отриманої інформації у вигляді певного паперового/електронного документа (носія). До такого виду документування можна віднести створення запитів, виконавчих документів, протоколу ведення судового засідання, судових повісток тощо [4].

Аналізуючи здійснення документування у цивільному судочинстві можна виокремити декілька його основних характеристик:

- для правильного оформлення процесуального документа основою є наявність достовірних юридичних фактів, котрі у ньому фіксуватимуться;
- існує можливість закріплення отриманої інформації письмово (протокол судового засідання) та за допомогою технічних засобів (полімерні документи), які в своєму результаті повинні доповнювати, а не суперечити один одному і бути зрозумілими, не викликати сумнівів у законності отриманих матеріалів справи для інших учасників судового процесу;
- до документування відносяться як документи, створені особами, котрі звертаються до суду (заяви) та ті, котрі з'являються під час здійснення судочинства та викладаються судом (винесення рішення, ухвали);
- у кожній стадії цивільного судочинства існують окремі види процесуальних документів (на стадії апеляційного та касаційного розгляду суд виносить постанову) [3];
- є не тільки формою фіксування, але й гарантіями учасників судового процесу, що пов'язані з їхніми безпосередніми правами та обов'язками;
- суть процесуальної форми та змісту самого документа знаходяться у взаємозалежності і залежать від особливостей стадії цивільного процесу, осіб, котрі подають та оформлюють документи;
- інформація, викладена у документах, повинна бути логічно послідовною та являти собою результат певних дій, висловлювань, процесу тощо;

- основна функція документування – фіксування та закріплення юридичних фактів, котрі стають відомими/досліджуються у процесі здійснення судочинства на його різних етапах [1 с. 57-58].

Отже, не дивлячись на запровадження воєнного стану, документування у судах повинно здійснюватися відповідно до положень законодавства та не суперечити йому, документи мають оформлюватися належним чином учасниками цивільного процесу, що забезпечує фіксування отриманої інформації у процесі здійснення цивільного судочинства.

Окремої уваги заслуговує електронна система документообігу та документування, котра є новелою цивільного судочинства. Спроби її введення розпочалися ще з 2002 року, коли Верховна Рада України схвалила Концепцію загальнодержавної програми адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу. У 2005 році Законом України «Про доступ до судових рішень» було запроваджено обов'язок судів вносити свої рішення до Єдиного державного реєстру судових рішень. Остаточне запровадження електронної системи документування відбулося у 2017 році. Саме тоді було створено Єдину судову інформаційно-телекомунікаційну систему, функціонування якої розпочалося з 01.01.2019 року [5 с.111].

Особливості функціонування цієї системи вказані у статті 14 ЦПК України. Саме в цій статті зазначається, що за допомогою цієї системи автоматично визначається суддя або ж колегія суддів для розгляду справ, здійснюється реєстрація позовних заяв та інших процесуальних документів, а також відбувається обмін документованою інформацією між судами, судьями та учасниками справи [4].

Під час воєнного стану здійснення документообігу за допомогою Єдиної інформаційно-телекомунікаційної системи особливо актуальне, оскільки наявні ризики знищення/втрати документів або ж неможливість їх подання у письмовій формі. Саме ця система гарантує збереженість зареєстрованих документів та можливість подальшого розгляду справи у судах іншої юрисдикції у випадках руйнування суду або окупації певної території.

Для того, аби повністю забезпечити схоронність документів та інших носіїв інформації для подальшого повного здійснення цивільного процесу можна було б запровадити зміни до діючого ЦПК України та зобов'язати вносити до цієї електронної системи документообігу

не тільки окремі процесуальні рішення, а абсолютно усі документи для того щоб:

- зберегти структуру та цілісність окремих справ у випадку знищення архіву або самої будівлі суду внаслідок воєнних дій;
- максимально спростити порядок отримання доказів у випадку зміни підсудності розгляду справи внаслідок втрати частити або усієї документації.

Окремим, і до сьогодні не вирішеним, питанням є те, що саме відбувається і що доцільно робити із судовими архівами у випадку окупації. Найбільш доцільно, на нашу думку розпочати внесення усіх документів до електронної системи документообігу. Потім, якщо існує вірогідність окупації – заховати найбільш важливі (якщо є можливість – усі) документи у надійні сховища. Проте, у випадках абсолютної неможливості схову або вивезення судових архівних документів, єдиний варіант – це їх знищення для того аби запобігти потраплянню документації до рук окупантів. Однак, коли документи матимуть свої належним чином оформлені/від скановані копії у електронній системі – процедура доступу до них, навіть у випадку знищення письмових копій буде значно простішою.

Отже, документування та документообіг у цивільному судочинстві в період воєнного стану повинен здійснюватися на загальних засадах у відповідності до норм чинного законодавства. Однак, у такій ситуації існує значна вірогідність втрати документів або їх знищення внаслідок воєнних дій чи окупації, тому пропонується вносити до електронної системи усі документи, а також інші носії інформації для забезпечення цілісності та збереження документальної бази.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Перунова О. М. Документування у цивільному судочинстві *Прикарпатський юридичний вісник* . URL: <http://pyuv.onua.edu.ua/index.php/pyuv/article/view/931/1293>
2. Про введення воєнного стану в Україні: Указ Президента України № 64/2022 від 24 лютого 2022 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/64/2022#Text>
3. Про правови режим воєнного стану: Закон України від 12.05.2015 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text>
4. Цивільний процесуальний кодекс: Закон України від 18.03.2004 р. № 1618-IV. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15>

5. Мазурець О. О. Особливості запровадження електронного суду в цивільному судочинстві Актуальні проблеми приватного права *Збірник тез Всеукраїнської студентської науково-практичної інтернетконференції, м. Ірпінь, 26 березня 2019 року* URL: https://www.nusta.edu.ua/wp-content/uploads/2016/11/%D0%A0%D1%8F%D0%B1%D1%87%D0%B5%D0%BD%D0%BA%D0%BE%D0%B7%D0%B1%D1%96%D1%80%D0%BD%D0%B8%D0%BA_2019-1.pdf#page=111

Кальчева Ірина Сергіївна, Контарь Мар'яна Олександрівна
студентки 4-го курсу факультету адвокатури та антикорупційної діяльності Національного університету «Одеська юридична академія»

Науковий керівник: к.ю.н., доцент кафедри цивільного процесу
Притуляк В. М.

ТЕРИТОРІАЛЬНА ПІДСУДНІСТЬ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ: ОКРЕМІ АСПЕКТИ

Правила підсудності є незмінною і фундаментальною гарантією того, що спір про право цивільне буде неупереджено й об'єктивно розглянутий і вирішений повноважним судом, створеним на підставі закону. Наразі введений в країні воєнний стан призвів до вимушених коректив в житті кожного громадянина. Зараз існують об'єктивні перешкоди для нормального та законного здійснення відповідних процесуальних процедур.

Повномасштабне вторгнення Російської федерації на територію суверенної України зумовило вимушене зупинення функціонування окремих судів, а відповідно і зміни у законодавчому регулюванні визначення територіальної підсудності судів. Проте протягом останніх місяців відбувається часткове відновлення роботи судової системи та її адаптація до реалій воєнного часу. Сьогодні українські суди продовжують активне здійснення правосуддя навіть попри наявні ризики. Значна частина прийнятих змін в роботі судів направлена на регулювання визначення територіальної підсудності в умовах воєнного стану.

Однак, достатньо суттєвим залишається процесуальне регулювання питань, що стосуються територіальної підсудності в цивільному судочинстві. До процесуальних кодексів, зокрема до Цивільного процесуального кодексу України, жодних змін,